

Krzysztof Frysztański (Uniwersytet Jagielloński) Szkic wprowadzający	13
Część pierwsza. Fundamenty	17
1. Sens i istota pracy socjalnej Hubert Kaszyński (Uniwersytet Jagielloński)	19
Wstęp	19
Pomiędzy relacyjnym art brut a pragmatyzmem	20
Orientacje w pracy socjalnej	21
O znaczeniu rozmowy	22
Jak rozumiem pracę socjalną	23
Zranienie i dialogi aksjologiczne	25
Odpowiedzialność jako warunek przebudzenia	27
Doświadczenie źródłem „nowej” wiedzy	28
Praca socjalna na rzecz postępu społecznego	30
Bibliografia	31
2. Podwaliny pracy socjalnej, jej twórcy i klasycy Krzysztof Czekał (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej)	33
Wprowadzenie	33
Uwarunkowania powstania pracy socjalnej w Stanach Zjednoczonych	35
Praca socjalna: od The Humanitarian Movement do powstania zawodu	39
Metody pracy socjalnej: od friendly visitors i indywidualnego przypadku przez pracę z grupą do pracy socjalnej ze środowiskiem	41
Badania diagnozujące problemy społeczne na użytek zmiany w pracy socjalnej	50
Szkoły pracy socjalnej i programy do 1939 roku	52
Refleksja zamykająca: aby silny słabego nie krzywdził...	53
Bibliografia	54
3. Polska tradycja społeczno-socjalna Marek Rymśa (Uniwersytet Warszawski)	57
Wprowadzenie: zaczynajmy od terminologii	57
Samoorganizacja społeczna jako kapitał społeczno-kulturowy	60
Tradycja dobroczynności jako baza działalności socjalnej	64
Polskie settlementy jako wzory pracy środowiskowej	67
Wnioski	69
Bibliografia	71
4. Praca socjalna w interdyscyplinarnym splocie nauk społecznych Ewa Kantowicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski)	76
Praca socjalna jako kształtująca się dyscyplina nauk społecznych	77
Pedagogiczne inspiracje w pracy socjalnej	79
Socjologiczne inspiracje w pracy socjalnej	83
Polityka społeczna a praca socjalna	88
Psychologiczne i antropologiczne inspiracje w pracy socjalnej	91
Podsumowanie	94
Bibliografia	94
5. Wachlarz współczesnych stanowisk teoretycznych dla pracy socjalnej Lucjan Miś (Uniwersytet Jagielloński)	97
Teorie a praca socjalna	97
Czym jest teoria dla pracy socjalnej	98
Megastanowiska teoretyczne	103
Megateoria biegu życia	103
Megateoria ekologiczna	108
Podejścia integracyjne i konstrukcjonistyczne	110
Podejście zorientowane na mocne strony	112
Krytyczne uwagi końcowe	113
Bibliografia	115
6. Wartości, normy, wskazania etyczne Anna Olech (Uniwersytet Warszawski)	118
Sprawiedliwość społeczna wiodąca do równości – orientacja równościowa	119
Godność osoby – orientacja godnościowa	123
Zasady pracy socjalnej	124
Relacja pomocy	128
Ewolucja etyki pracy socjalnej – nowe problemy	130
Bibliografia	132
7. Podstawy metodologiczne badań na rzecz pracy socjalnej Barbara Szatur-Jaworska (Uniwersytet Warszawski)	134
Wprowadzenie	134
Trzy typy badań na rzecz pracy socjalnej	135

Badania w pracy socjalnej jako badania stosowane	138
Diagnoza i ewaluacja w pracy socjalnej	140
Nauka a praktyka w pracy socjalnej – dwie formuły wzajemnego oddziaływania	147
Badania ilościowe czy jakościowe	150
Metody zbierania i oceniania danych w pracy socjalnej	152
Podsumowanie	155
Bibliografia	156
Część druga. Uwarunkowania i konteksty	161
8. Cechy charakterystyczne i funkcjonowanie państwa socjalnego Krzysztof Piątek (Uniwersytet Mikołaja Kopernika)	163
Wstęp	163
W kierunku definicji państwa socjalnego	164
Geneza i etapy rozwoju państwa socjalnego	167
Charakterystyka państwa socjalnego w świetle współczesnych wyzwań	168
Postindustrialne modele państwa socjalnego	171
Funkcjonowanie różnych odmian państwa socjalnego	172
Przyszłość państwa socjalnego	177
Zakończenie	180
Bibliografia	181
9. Środowiska wiejskie – środowiska miejskie: realia socjalne Marta Smagacz-Poziemska (Uniwersytet Jagielloński)	183
Wprowadzenie	183
Zróżnicowane i zmienne środowiska społeczne	184
Od dychotomii „miasto-wieś” do „miasta jako sposobu życia”	185
Środowisko społeczne i świat – naczynia połączone	189
Przemiany społeczno-przestrzenne środowisk miejskich i wiejskich w Polsce	191
Jaka będzie, jaka może być miejsko-wiejska przyszłość?	194
„Miejska” i „wiejska” praca socjalna?	196
Bibliografia	197
10. Ewolucja publicznej pomocy społecznej w Polsce Jerzy Krzyszkowski (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza)	198
Wprowadzenie	198
Problemy definicyjne	199
Polska droga do publicznej pomocy społecznej	201
Funkcjonowanie publicznej pomocy społecznej po 1990 roku	207
Zakończenie – nowe problemy i nowe tendencje	210
Bibliografia	211
Akty prawne	212
11. Dobroczynność, wolontariat, praca socjalna Ewa Leś (Uniwersytet Warszawski)	213
Wprowadzenie	213
Dobroczynność i filantropia u początków pracy socjalnej w Polsce	214
Dobroczynność i filantropia pod zaborami	218
Rola organizacji trzeciego sektora i wolontariatu w programach pracy socjalnej po 1989 roku	220
Bibliografia	227
12. Praca socjalna w związku z religią, Kościołami i wspólnotami wiary Tadeusz Kamiński (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)	230
Religijne źródła działalności pomocowej	231
Religijni prekursorzy nowoczesnej pracy socjalnej	233
Pierwiastki religijno-duchowe w pracy socjalnej i profesjonalizm w działalności charytatywnej	237
Praca socjalna podmiotów wyznaniowych w Polsce	240
Zakończenie	242
Bibliografia	243
Część trzecia. Od problemów społecznych do pracy socjalnej	245
13. Wymiary problemowe życia ludzkiego i społecznego: o dobrym życiu i dobrze urządzonym społeczeństwie Kazimierz W. Frieske (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej)	247
Społeczna antropologia pracy socjalnej	247
Definicje pracy socjalnej: definicja lokalna i „definicja globalna”	253
Trzy koncepcje „dobrego życia”	257

John Rawls 258
Martha Nussbaum 260
Robert i Edward Skidelscy 263
Bibliografia 265

14. Konteksty i przejawy ubóstwa oraz korespondująca praca socjalna Jolanta Grotowska-Leder (Uniwersytet Łódzki) 267

Wprowadzenie 267
Konceptualizacje ubóstwa i jego przyczyn 268
Skala oddziaływań – utrzymujące się obszary biedy 273
Relacyjny wymiar biedy – stosunek do biednych i jego ewolucja 275
Praca socjalna w środowiskach ludzi biednych 279
Podejście podmiotowe: biedny jako beneficjent pracy socjalnej 280
Jak pomagać biednym. Działania interwencyjne i aktywizujące 284
Krótka refleksja zamiast podsumowania 288
Bibliografia 289

15. Praca socjalna wobec zjawisk i zachowań dewiacyjnych Joanna Zamecka (Uniwersytet Warszawski) 293

Problematyka dewiacji społecznej w obszarze pracy socjalnej 293
Dewiacja społeczna w refleksji socjologicznej 296
Dewiacja społeczna vs patologia społeczna 297
Perspektywa etiologiczna 299
Perspektywa reakcji społecznej 302
Bibliografia 307

16. Problemy niepełnosprawności i reakcje z obszaru pracy socjalnej Dobroniega Głębocka (d. Trawkowska) (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) 309

W poszukiwaniu definicji niepełnej sprawności użytecznej w pracy socjalnej 310
Złożoność kategorii osób z niepełnosprawnościami i doświadczanych przez nich problemów wyzwaniem dla pracy socjalnej 312
Konsekwencje niepełnej sprawności – problem jawny czy problem pozornie jawny? 315
Podstawowe formy pracy socjalnej z OzN i na ich rzecz: pomoc, opieka i ratownictwo 317
Pola pomocy i opieki oraz obecne w kontekście pomocy i opieki strategie rozwiązywania problemów społecznych 319
Reakcje pracy socjalnej wobec problemów jawnych i problemów pozornie jawnych – na przykładzie problemów niepełnej sprawności 323
Wnioski 329
Bibliografia 330

17. „Eksperyment liskowski” (1900–1939). Przyczynek do rekonstrukcji procesu (samo)organizacji społeczności lokalnej Włodzimierz Piątkowski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) 334

Zdrowie w społeczności lokalnej 334
Praca socjalna – społeczność lokalna – zdrowie 337
Pomoc społeczna – społeczność lokalna – zdrowie. Casus Liskowa (1900–1939) 338
Terytorium 339
Liderzy 340
Wspólnota 342
Formy i efektywność pomocy 344
Próba bilansu 345
Bibliografia 346

Część czwarta. Metody działania w pracy socjalnej i ich właściwości 349

18. Co to jest praktyka pracy socjalnej i polityka publiczna oparta na dowodach Jarosław Górniak (Uniwersytet Jagielloński) 351

Jakość dowodów 353
Ograniczenia polityki i praktyki opartej na dowodach 359
Zakończenie 361
Bibliografia 362

19. Metodyka i procesy pracy socjalnej Marcjanna Nóżka (Uniwersytet Jagielloński) 364

Wprowadzenie 364
Co to znaczy pomagać profesjonalnie? 365
Relacja pomocowa i diagnoza – (roz)poznanie sytuacji 368

- Planowanie działań – kierunek i rytm pomagania 371
 Monitoring, ocena efektów działania pomocowego i (za) kończenie interwencji 374
 Bibliografia 377
- 20. Działania interpersonalne w praktyce bezpośredniej na przykładzie onkologicznej pracy socjalnej Sabina Pawlas-Czyż (Uniwersytet Śląski) 380**
 Wsparcie osób chorujących onkologicznie w ramach pracy socjalnej, czyli onkologiczna praca socjalna 382
 Metoda grupowa w pracy socjalnej 388
 Refleksje końcowe 395
 Bibliografia 396
- 21. „Nowa” praca socjalna Beata Dąbrowska (Centrum Metodyczno-Szkoleniowe BOSSTON) 400**
 Wprowadzenie do problematyki 400
 Praca socjalna w stronę zmian 403
 Wywiad motywujący 405
 Metoda coachingu 406
 Kontrakt socjalny 407
 Podejście systemowe w pracy z rodziną 410
 Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach 411
 Wideotrening Komunikacji 414
 Nowy standard pracy socjalnej w Polsce 417
 Zakończenie 419
 Bibliografia 420
- 22. Organizowanie społeczności lokalnej jako metoda pracy socjalnej. Geneza, nowe perspektywy i obszary zastosowań Kazimiera Wódz (Uniwersytet Śląski) 422**
 Wprowadzenie. Podstawowe definicje 422
 Geneza, główne nurty i kierunki rozwoju metody organizowania środowiska lokalnego 429
 Doświadczenia amerykańskie 429
 Doświadczenia europejskie 433
 Polskie doświadczenia w obszarze pracy ze społecznością 437
 Nowe perspektywy zastosowań środowiskowej pracy socjalnej w Polsce 443
 Bibliografia 447
- 23. Praca środowiskowa a aktywne obywatelstwo Tomasz Kaźmierczak (Uniwersytet Warszawski) 453**
 Praca socjalna a problematyka obywatelstwa 454
 Praca środowiskowa 456
 Praktyka środowiskowa jako praktyka aktywnego obywatelstwa 458
 Partycypacja publiczna 459
 Model uspołecznionego dostarczania usług publicznych 461
 Polityki rozwoju lokalnego 464
 Uwaga końcowa 465
 Bibliografia 466
- 24. Pracownicy socjalni w rolach terapeutycznych. Sceny z życia człowieka idącego Małgorzata Opoczyńska-Morasiewicz (Uniwersytet Jagielloński) 468**
 Wstęp 468
 Pewnego razu 471
 Za każdym razem 473
 Cudze historie – własne manowce? 475
 Razem 477
 Postscriptum 481
 Bibliografia 481
- 25. Praktyka socjalna na rzecz dzieci, kobiet i ludzi starszych, czyli „wrażliwe” kierunki działań dla rodziny Anna Kotlarska-Michalska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) 483**
 Wprowadzenie 483
 Działania socjalne na rzecz dzieci 485
 Praca socjalna na rzecz kobiet 490
 Praca socjalna dla osób w starszym wieku 495
 Podsumowanie 499
 Bibliografia 500
- 26. Siła (i ryzyko) transgresji Barbara Kromolicka (Uniwersytet Szczeciński) 502**
 Wprowadzenie 502

Źródła i rodzaje transgresji 504
Mechanizm działań transgresyjnych 507
Ryzyko transgresji 511
Wnioski 513
Bibliografia 515

Część piąta. Praca socjalna w procesie profesjonalizacji 517

27. Edukacja w zakresie pracy socjalnej Andrzej Niesporek (Uniwersytet Śląski) 519

Krótką historią edukacji do pracy socjalnej 519
Spory o model kształcenia 522
Historia i współczesność edukacji pracowników socjalnych w Polsce 523
Dyskusja wokół edukacji do zawodu a profesjonalizacja pracy socjalnej w Polsce 528
Wyzwania dla edukacji w zakresie pracy socjalnej 530
Bibliografia 531
Akty prawne 533

28. W dążeniu do podnoszenia jakości działania w pracy socjalnej Katarzyna Ornacka (Uniwersytet Jagielloński) 534

Wprowadzenie 534
Superwizja i praca socjalna w przestrzeni społecznej 535
Podejścia i modele superwizji (w) pracy socjalnej 537
Superwizja w kontekście pracy socjalnej – podejście relacyjne 541
Wybrane obszary zastosowań wiedzy superwizyjnej w pracy socjalnej – wyzwania i dylematy 544
Znaczenie ewaluacji w superwizji pracy socjalnej 548
Podsumowanie 549
Bibliografia 551

29. Ustawowy status, zobowiązania i ryzyka zawodowe pracowników socjalnych Jerzy Szmagański (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej) 553

Wprowadzenie 553
Ustawowe usankcjonowanie zawodu pracownika socjalnego 555
Obowiązki i prawa pracownika socjalnego w świetle ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej 557
Praca socjalna jako zawód regulowany 559
Indywidualne ryzyka zawodowe w pracy socjalnej 560
Systemowe czynniki zawodowych ryzyk w pracy socjalnej 561
Skumulowane skutki doświadczania ryzyk w pracy socjalnej: stres i wypalenie zawodowe 564
Taktyki i strategia ograniczania zawodowych ryzyk pracy socjalnej 567
Bibliografia 570
Akty prawne 571

30. Międzynarodowa perspektywa porównawcza w pracy socjalnej Piotr Sałustowicz (SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny) 572

Wstęp 572
Znaczenie porównań międzynarodowych w pracy socjalnej 574
Historia porównań międzynarodowych w pracy socjalnej 576
Typy porównań międzynarodowych 578
Przykład Europy jako ramy dla porównań międzynarodowych w pracy socjalnej 582
Zakończenie 585
Bibliografia 585

Część szósta. W nawiązaniu do wykładów: „kontrapunkty” 589

Doktoraty w obszarze pracy socjalnej. Możliwe, potrzebne, konieczne? Olga Maciejewska (Uniwersytet Jagielloński) 591

Studiując pracę socjalną Julia Pawlikowska (Uniwersytet Jagielloński) 603

Indeks nazwisk 611

Summary 623

NAZWA I FORMAT

OPIS